

TEXNOGEN FAVQULODDA VAZIYATLARDA “INSON OMILI”NING ROLI

Daliyev Maxmud Toxtarbaevich

Hayot faoliyati o`quv markazi inspektori

E-mail: usmanovkazbek23@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada kimyoviy va yadroviy qurollarni yo'q qilish, o'q-dorilarni ishlatish va utilizatsiya qilish, mehnatni muhofaza qilish, avtomobil va temir yo'llarda harakat xavfsizligi, ekologik xavfsizlik, ichki suv transporti xavfsizligi, energiya va energiya tejovchi ob'ektlar xavfsizligi, suv resurslaridan foydalanish va havo transporti parvozlari xavfsizligini muhofaza qilish bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tabiiy, texnogen xususiyat, favqulodda vaziyatlar, tibbiy va boshqa resurslar, kimyoviy va yadroviy qurollar.

O'zbekiston Respublikasining amaldagi qonunchiligiga muvofiq markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining tabiiy va texnogen xususiyatdagi favqulodda vaziyatlar sohasidagi faoliyatini muvofiqlashtiradi, dasturlarni ishlab chiqadi, normalar, standartlar va qoidalarni tasdiqlaydi yoki ularni kelishib oladi; davlat hisobini yuritadi, ilmiy tadqiqotlarni, ta'limotlarni targ'ib etishni, odamlar va mutaxassislarni tayyorlashni tashkil etadi, tabiiy va texnogen xususiyatdagi favqulodda vaziyatlar sohasida xalqaro hamkorlikni amalga oshiradi, ob-havo va prognoz nazorati, nazorat xizmatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, favqulodda vaziyatlar vazirligi, mintaqaviy va global favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarda fuqaro mudofaasi kuchlarining ishtirokini yo'naltiradi, mulkchilik shaklidan va idoraviy mansubligidan qat'iy nazar, tashkilotlarning moddiy-texnika resurslarini, mavjud moddiy resurslarni safarbar etadi. Davlat va safarbarlik rezervlarida - favqulodda vaziyatlarning oldini olish va

ularni bartaraf etish uchun texnik mablag'lar, oziq-ovqat, tibbiy va boshqa resurslardan, shuningdek favqulodda vaziyatlar rezervi mablag'laridan foydalanish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Hukumatiga tavsiyalar beradi [3].

O'zbekiston Respublikasi aholisini, ob'ektlarini va hududini fuqarolik muhofazasi jarayonida yuzaga keladigan va tabiiy, texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini bartaraf etish, tibbiy va psixologik yordam ko'rsatishga qaratilgan jamoat munosabatlarini tartibga soladi.

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik mudofaasining asosiy vazifalarini, uni yaratish va faoliyatining tashkiliy tamoyillarini, O'zbekiston Respublikasining davlat moddiy zaxirasini shakllantirish, saqlash va ulardan foydalanishni belgilaydi; avariya-qutqaruv xizmatlari va vositalarini tashkil etish va ulardan foydalanish. Fuqaro mudofaasi respublikaning butun hududida hududiy-ishlab chiqarish tamoyili bo'yicha tashkil etiladi.

Fuqaro muhofazasi chora-tadbirlari O'zbekiston Respublikasining markaziy, mahalliy vakillik va ijroiya organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, O'zbekiston Respublikasi fuqarolik mudofaasi tashkilotlari, boshqaruv organlari va kuchlari, fuqarolar tomonidan amalga oshiriladi. Fuqarolik mudofaasiga tayyorgarlik ko'rsatilgan hududda, sanoatda yoki tashkilotda zarar etkazishning zamonaviy vositalarini va eng ko'p yuzaga kelishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarni hisobga olgan holda oldindan amalga oshiriladi [2].

Fuqaro muhofazasi tadbirlarini kompleks va tabaqalashtirilgan tartibda amalga oshirish uchun O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan belgilangan tartibda shaharlarni guruhlariga va tashkilotlarni muhimlik darajasiga ko'ra toifalarga bo'lish amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasining markaziy va mahalliy ijro etuvchi organlari va tashkilotlari rahbarlari fuqarolik mudofaasi tadbirlarini tashkil etish va amalga oshirish uchun javobgardirlar.

Markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari, tashkilotlar har yili O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan belgilangan tartibda Fuqarolik mudofaasi tadbirlarining bajarilishi to'g'risida hisobot beradilar. Kosmosdan

foydalanish, kimyoviy va yadroviy qurollarni yo'q qilish, o'q-dorilarni ishlatish va utilizatsiya qilish, mehnatni muhofaza qilish, avtomobil va temir yo'llarda harakat xavfsizligi, ekologik xavfsizlik, ichki suv transporti xavfsizligi, energiya va energiya tejovchi ob'ektlar xavfsizligi, suv resurslaridan foydalanish va havo transporti parvozlari xavfsizligini muhofaza qilish, suv ta'minoti va drenajlash sohasida huquqiy tartibga solish O'zbekiston Respublikasining maxsus qonun hujjatlari bilan amalga oshiriladi [1].

Vazirlik qonun hujjatlarida yuklangan vazifalarga muvofiq davlat moddiy xazinalari, yong'in va sanoat xavfsizligi sohasida davlat nazorati va nazorati sohasida davlat siyosatini shakllantirishni ta'minlovchi strategik funksiyalarni amalga oshiradi. Bundan tashqari, vazirlik hududiy organlari va tezkor kuchlari tuzilmalarining yetarli emasligi yuqorida qayd etilgan strategik, ayniqsa, mintaqaviy va global muammolarning oldini olish va bartaraf etish bo'yicha tashkiliy-amaliy chora-tadbirlar kompleksining funktsiya va vazifalarini to'liq samarali amalga oshirish uchun zarur favqulodda vaziyatlar va idoralararo aniq hamkorlik va muvofiqlashtirish imkonini bermaydi.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasining amaldagi qonunchiligiga muvofiq, tegishli hududda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish uchun bevosita javobgarlik mahalliy vakillik va ijro etuvchi hokimiyat organlariga yuklangan. Mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining vakolatiga mahalliy miqyosda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni tashkil etish, mahalliy byudjetning belgilangan maqsadlarda bajarilishini ta'minlash, mahalliy moddiy-texnika fondlari va boshqa resurslarni yaratish va ulardan foydalanish, aholini xabardor qilish va ulardan foydalanish kiradi. zarur xavfsizlik choralari haqida tashkilotlar.

Shu bilan birga, ular o'z vakolatlari doirasida aholini va favqulodda vaziyatlarda jabrlangan ishchilarni ijtimoiy himoya qilishni, fuqarolarning sog'lig'i va mol-mulkiga, atrof-muhitga va xo'jalik ob'yektlariga yetkazilgan zararning o'rnini qoplashni, tibbiy xizmat ko'rsatishni, yashash va yashash uchun kompensatsiyalar va imtiyozlarni ta'minlaydi. favqulodda vaziyatlarda ishlash,

shuningdek, favqulodda vaziyatlar tugaganidan keyin atrof-muhitni tiklash va tashkilotlar va fuqarolarning xo'jalik faoliyatini tiklash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirishni ta'minlash kerak [3].

Biroq, markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining funktsiya vakolatlarini ajratish bo'yicha amalga oshirilgan islohotga ko'ra, viloyatlar, va shaharlari hokimliklari huzurida tashkil etilgan tarkibiy bo'linmalar zimmasiga qonun hujjatlariga muvofiq, shu paytgacha qonun hujjatlariga muvofiq, viloyatlar va shaharlari hokimliklari huzurida tashkil etilgan tuzilmaviy bo'linmalar zimmasiga qonun hujjatlariga muvofiq tashkil etilgan tarkibiy bo'linmalar zimmasiga yuklatilgan. Mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish bo'yicha yillik zaxiralari yetarli emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Защита населения и территорий в чрезвычайных ситуациях / Под ред. М.И.Фалеева. – Калуга: ГУП «Облиздат», 2001.
2. Организация и ведение гражданской обороны и защиты населения и территорий от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера/Под ред. Г. Н. Кириллова. – М.: Институт безопасности и риска, 2002.
3. Миродова Ш. Проблемы обеспечения информационной безопасности Республике Узбекистан в условиях глобализации. – Т., 2008.